

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

MÜDET KÖMÜRCÜ/TÜRKİYE (no. 2)
(Başvuru no. 40160/05)

KARAR

STRAZBURG

21 Temmuz 2009

Sözkonusu karar AIHS'nin 44/2 maddesi uyarınca kesinlik kazanacaktır. Ancak ,şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.

USULİ İŞLEMLER

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan 40160/05 no'lu davanın nedeni T.C. vatandaşı Müdet Kömürcü'nün ("başvuran"), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 13 Ekim 2005 tarihinde Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("AİHS") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuran, İstanbul Barosu avukatlarından Bay ve Bayan M. Kırdök ve M. Hanbayat tarafından temsil edilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVA OLAYLARI

Başvuran, 1972 doğumludur ve İstanbul'da yaşamaktadır.

25 Kasım 1997'de İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltına alınmış, 2 Aralık 1997 tarihine kadar gözaltında tutulmuş ve terör örgütüne katıldığı iddiasıyla sorgulanmıştır.

2 Aralık 1997'de başvuran ve diğer dokuz tutuklu adli tabip tarafından muayene edilmiştir. Adli tabip, başvuranın sol bacağına alt kısmında 1 cm. uzunluğunda kabuk bağlamış bir yara ve sol alt gözkapağını çevreleyen 2 cm. genişliğinde bir lezyon tespit etmiştir.

Başvuran, 1 Aralık 1997'de Devlet Güvenlik Mahkemesi ve 10 Mart 1998'de Fatih Cumhuriyet Savcısı önünde vermiş olduğu ifadelerde, gözaltında tutulduğu sırada polis memurları tarafından işkence yapıldığından şikayetçi olmuştur. Özellikle, dövülmek ve testislerinin sıkıştırılması gibi çeşitli baskı türlerine maruz kaldığını belirtmiştir. Suçluları tanıyabileceğini ifade etmiştir.

17 Nisan 1998'de İstanbul Cumhuriyet Savcısı, bir iddianame hazırlamış ve dört polis memurunu (S.A., M.C., E.M. ve N.C.) başvurana ve diğer üç tutukluya kötü muamele etmekten dava açmıştır.

25 Haziran 1998'de başvuran, yargılamaya müdahil olarak katılmıştır.

Suçlanan polis memurları, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi önünde yapılan duruşmalarda başvuranın vücudundaki izlerin, yakalanmaya direnmesinden kaynaklandığını ileri sürmüştür. Sonuç olarak, 29 Haziran 2000 tarihinde yapılan duruşmada başvuran, vücudundaki izlerin asıl nedeninin belirlenmesi için Adli Tıp Kurumu'nda muayene edilmesini talep etmiştir.

Adli Tıp Kurumu, 19 Aralık 2001 tarihinde düzenlediği raporunda, başvuranın bacağındaki kabuk bağlamış yaranın, 2 Aralık 1997'de adli tabip tarafından muayene edildiği sırada yaklaşık yedi gün, sol gözünün alt kısmındaki mor lezyonunsa üç ila dört gün öncesinde oluşmuş olabileceği sonucuna varmıştır. Raporda ayrıca gözün alt kısmındaki lezyonların, sert bir cismin direkt olarak göze tatbikinden ya da kişinin gözünü bir yere çarpmasından veya kafasının, sert ve çukur bir yüzeye vurulmasından kaynaklanmış

olabileceği belirtilmektedir. Raporda, bu üç nedenden hangisinin asıl neden olduğunu tespit etmenin mümkün olmadığı da kaydedilmiştir.

20 Haziran 2003'te İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, dava dosyasındaki delillere dayanarak, Ceza Kanunu'nun 243. maddesi uyarınca davacıların kötü muameleye maruz bırakıldıkları sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, polis memurları ifadeleri alabilmek için kasıtlı olarak kötü muamele uygulamıştır. *Diğer hususlar meyanında (inter alia)*, sağlık raporlarındaki bulgulara atıfta bulunan mahkeme, daha önce başvuran tarafından duruşmalar sırasında teşhis edilen M.C. ve S.A.'yı suçlu bularak birer yıl hapis cezasına çarptırmış ve delil eksikliği nedeniyle E.M. ve N.C.'nin beraatına karar vermiştir.

Her iki taraf da itiraz etmiştir. 29 Mart 2005'te Yargıtay, soruşturma yetersizliği nedeniyle M.C. ve S.A. hakkındaki kararı bozmuştur. Mahkeme, polis tarafından gözaltına alındıkları sırada davacılara ilişkin düzenlenen sağlık raporlarının ve emniyet merkezinde alınan ifadelerinin, dava dosyasında yer almadığını kaydetmiştir.

Dava, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ne iade edilmiştir. Mahkeme zamanaşımı nedeniyle 24 Haziran 2006'da yargılamayı sona erdirmeye kararı vermiştir.

HUKUK

I. AİHS'NİN 3., 6. VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, AİHS'nin 3. maddesi bağlamında polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada işkenceye maruz bırakıldığından şikayetçi olmuştur. Ayrıca AİHS'nin 6. ve 13. maddelerine dayanarak adil şekilde yargılanmadığını ve kötü muameleye maruz kaldığı yönündeki şikayeti hususunda başvurabileceği etkili bir iç hukuk yolu bulunmadığını ileri sürmüştür. Ulusal makamların, olayları tespit edecek ve kendisine işkence edenleri teşhis edip cezalandıracak kadar etkili bir resmi soruşturma yürütmediklerini iddia etmiştir.

AİHM, sözkonusu şikayetlerin yalnızca AİHS'nin 3. maddesi yönünden incelenmesi gerektiği kanaatindedir.

A. Kabuledilebilirlik

Hükümet, başvuranın iç hukuk yollarını tüketmemiş olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca, ne yargılamayı sona erdiren İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi kararına itiraz etmiş ne ulusal mahkemelerde medeni ya da idari hukuk yollarına başvurmuştur.

AİHM, 35/1 maddenin haddinden fazla şekilcilik olmaksızın, belirli bir esneklikle uygulanması gerektiğini kabul etmiştir. Ayrıca, iç hukuk yollarını tüketme kuralı ne kesin ne otomatik olarak uygulanabilir bir kuraldır; bu kurala riayetin denetlenmesinde münferit davanın koşullarının dikkate alınması esastır. Dolayısıyla, bir başvuranın etkili ve yeterli olması beklenen makul iç hukuk yollarından faydalanmış olması beklenmekte ve bir iç hukuk yoluna başvurulduğunda da, esasen aynı amacı haiz olan başka bir hukuk yolunu kullanmak gerekmemektedir. (bkz. *Kozacıoğlu/Türkiye* [BD], no. 2334/03, 40. paragraf, 19 Şubat 2009). Bu bağlamda, AİHM 24 Haziran 2005 tarihli kararında, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nin zaman aşımından dolayı davayı sonlandırdığını gözlemler. Olayların meydana geldiği dönemde zamanaşımı ile ilgili yürürlükte olan mevzuatı göz önünde AİHM, sözkonusu kararı temyiz etmenin sonuç vermeyeceği kanaatindedir. AİHM başvuranın, polis memurları

aleyhindeki şikayetine ilişkin iç hukuk yollarını tüketme hususunda kendisinden makul olarak beklenilebilecek her şeyi yaptığı sonucuna varmıştır.

AİHM ayrıca daha önceleri benzer davalarda Hükümet'in, medeni ve idari iç hukuk yollarının tüketilmesine ilişkin ön itirazlarını incelemiş ve reddetmiş olduğunu hatırlatır (bkz., *Ataş ve Seven/Türkiye*, no. 26893/02, 29. paragraf, 16 Aralık 2008). AİHM, mevcut davada önceki sonuçlardan farklı bir sonuca varmak için gerekçe görmemektedir. Bu nedenle, Hükümet'in ilk itirazının sözkonusu kısmını reddeder.

AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde sözkonusu şikayetlerin dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru taşımadıklarını tespit eder. Bu nedenle şikayetler, kabuledilebilir niteliktedir.

B. Esas

1. AİHS'nin 3. maddesinin esası yönünden sorumlu Hükümet'in yükümlülüğü

Hükümet, şikayetlere itiraz etmiş ve başvuranın vücudunda bulunan izlerin yakalanmaya direnmesi sonucu meydana geldiğini ileri sürmüştür. Bu iddia, sağlık raporlarıyla desteklenmektedir.

AİHM, 3. maddeye ilişkin kararlarında ortaya konan temel ilkelere atıfta bulunur (bkz., özellikle, *Ivan Vasilev/Bulgaristan*, no. 48130/99, 62. paragraf, 12 Nisan 2007; *Yavuz/Türkiye*, no. 67137/01, 38. paragraf, 10 Ocak 2006; *Emirhan Yıldız ve Diğerleri/Türkiye*, no. 61898/00, paragraflar 41-42, 5 Aralık 2006; *Diri/Türkiye*, no. 68351/01, paragraflar 35-39, 31 Temmuz 2007; *Selmouni/Fransa* [BD], no. 25803/94, paragraflar 96-97, AİHM 1999-V). Bu davayı bu ilkeler ışığında inceleyecektir.

AİHM, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nin delillere ilişkin bilgi edinmesi ve dava olaylarını incelemesi ardından, 20 Haziran 2003 tarihli kararında, davacıların kötü muameleye maruz kaldıklarını ve başvuranın polis memurları M.C. ve S.A.'yı duruşmalar sırasında suçlu olarak teşhis ettiğini karara bağladığını gözlemler. Polis memurlarının uyguladıkları kötü muamelenin Ceza Kanunu'nun 243. maddesi kapsamında yer aldığını tespit eden İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca bu muameleyi ifade almak için kasıtlı olarak kullandıkları sonucuna varmıştır. Başvuran, 25 Kasım 1997'de gözaltına alınmış ve 2 Aralık 2007 tarihli sağlık raporunda bacak ve göz çevresinde izler tespit edilmiştir. Göz çevresindeki lezyonun, sağlık muayenesinden üç ila beş gün öncesinde oluştuğu düşünülürken, bacağındaki kabuk bağlamış yaranın yaklaşık yedi gün öncesinde oluştuğu tespit edilmiştir.

Olayların tespit edilmesi için AİHM 'her türlü makul şüphenin ötesinde' delil kıstasına başvurur (bkz. *İrlanda/İngiltere*, 18 Ocak 1978, 161. paragraf, A Serisi no. 25). Böylesi bir delil itirazı kabil olmayan yeterince ciddi, belirgin ve tutarlı birtakım emare ya da karinelerden doğabilir. Gözaltında tutulurken kendi kontrolleri altında bulunan kişilerin davasında görüldüğü gibi olayların, tamamen ya da büyük ölçüde, yalnızca yetkili makamların bilgisi dahilinde bulunması halinde, sözkonusu gözaltı sürecinde meydana gelen yaralanmalara ilişkin güçlü maddi karineler ortaya çıkacaktır. Tatmin ve ikna edici bir açıklamada bulunmaya ilişkin ispat yükümlülüğünün yetkili makamlara ait olduğu kabul edilebilir (bkz. *Salman/Türkiye* [BD], no. 21986/93, 100. paragraf, AİHM 2000-VII).

Mevcut davada, sağlık raporları ve İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararları ile desteklenen iddiaları göz önüne alan AİHM, Hükümet'in başvuranın vücudunda bulunan izleri açıklamaya yönelik ikna edici ve inandırıcı bir açıklama yapmadığı sonucuna varmıştır.

Bu nedenle AİHM, 3. madde bağlamında Hükümet'in, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada başvuranın maruz bırakıldığı kötü muamele hususunda açıklama yapmakla yükümlü olduğu kanaatindedir.

Sonuç olarak, AİHS'nin 3. maddesi esas bakımından ihlal edilmiştir.

2. AİHS'nin 3. maddesinin usule ilişkin kısmı açısından Hükümet'in sorumluluğu ve pozitif yükümlülüğu

AİHM, bir Devlet görevlisi AİHS'nin 3.maddesinin ihlaline neden olan suçlarla itham edildiğinde, ilke olarak, cezai takibatın ve hükümün zaman aşımına tabi; işlenen suçun ertelemeye veya affa konu olmaması gerektiğini teyit eder (bkz. *Erdoğan Yılmaz ve Diğerleri/Türkiye*, no. 19374/03, 56. paragraf, 14 Ekim 2008; ve *mutatis mutandis*, *Ali ve Ayşe Duran/Türkiye*, no. 42942/02, 72. paragraf, 8 Nisan 2008).

AİHM, mevcut davada yasal süre sınırının dolması nedeniyle polis memurları aleyhinde açılan davanın, 24 Haziran 2006'da düştüğünü kaydeder. Ayrıca, polis memurları hiçbir zaman görevlerinden uzaklaştırılmamıştır. Sonuç olarak AİHM daha önceki davalarda, Türk ceza hukuku sisteminin titiz ve dikkatli şekilde uygulanmadığı ve devlet görevlileri aleyhinde başlatılan cezai takibatın zaman aşımına uğraması nedeniyle düşürölmesi halinde söz konusu görevlilerin kanuna aykırı eylemler gerçekleştirmelerini etkili şekilde engelleyebilecek kadar caydırıcı olmadığı yönündeki kararlarını yineler (bkz., diğerleri yanında, *Hüseyin ve Esen/Türkiye*, no. 49048/99, 63. paragraf, 8 Ağustos 2006). AİHM, mevcut davada farklı bir sonuca varmak için gerekçe görmemektedir.

AİHM, yukarıda kaydedilenler ışığında, polis memurları aleyhinde başlatılan cezai takibatın yeterli olmadığı ve bu nedenle, Hükümet'in AİHS'nin 3. maddesi bağlamındaki usule ilişkin yükümlölüklerinin ihlal edildiğı sonucuna varır.

Sonuç olarak, AİHS'nin 3. maddesi usul açısından ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, polis memurları aleyhinde başlatılan cezai takibatın yasal zaman sınırını aştığı için sona erdirilmesi nedeniyle hukuk mahkemeleri önünde tazminat talep etme hakkından mahrum bırakıldığını iddia etmiştir. İddiasını, AİHS'nin 13. maddesine dayandırmıştır.

Hükümet, söz konusu iddiayı reddetmiş ve başvuran için etkili iç hukuk yollarının mevcut olduğunu ileri sürmüştür.

AİHM, yukarıda kaydedilen tespitlerine atıfta bulunur ve hukuk davalarının, benzer durumlarda başvuranlara iddia ettikleri ihlaller için tazminat ödenmesini sağlamaya yetmediğinden, etkisiz olduklarına ilişkin daha önce birçok başvuruda vardığı sonucu tekrarlar (bkz., diğer hususlar meyanında, *Batı ve Diğerleri*, 148. paragraf). AİHM, mevcut davada daha önce vardığı sonuçlardan farklı bir sonuca varmak için gerekçe görmemektedir.

Dolayısıyla, AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. maddesi aşağıda kaydedilmiştir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Zarar

Başvuran, manevi tazminat olarak 40,000 Euro (EUR) talep etmiştir. Maddi tazminat talep etmemiştir. Hükümet, talep edilen meblağın aşırı ve gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

AİHM, AİHS'nin 3. maddesinin esas ve usul açısından ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Başvuranın, yalnızca bu sonuçla telafi edilemeyecek derecede sıkıntı çekmiş olduğu kanısındadır. Hakkaniyet temelinde değerlendirmede bulunan AİHM, başvurana manevi tazminat olarak 10,000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuran ayrıca ulusal mahkemeler ve AİHM önünde yaptığı masraflar için 600 Türk Lirası (TL) (yaklaşık 285 Euro) ve avukatının ücreti için 5,500 Euro talep etmiştir. Başvuran, ileri sürdüğü harcamaları yasal temsilcisi ile yaptığı avukatlık ücreti sözleşmesine dayandırmıştır. Bu sözleşmeye göre, AİHM başvuruyu sonuca bağladığında, başvuran avukatına 5,500 Euro ödeyecektir. Başvuran, diğer masraf ve giderler için faturaların yer almadığı bir liste sunmuştur. Hükümet, başvuranın taleplerine gerekçe göstermediğini iddia etmiştir.

AİHM'nin içtihadına göre bir başvuran, ancak masrafların gerçekten ve gerektiği için yapıldığı ve miktarın makul olduğu kanıtlanmış ise bunları geri almaya hak kazanmaktadır. Söz konusu davada özellikle avukatlık sözleşmeleri olmak üzere elindeki belgeleri ve yukarıdaki ölçütleri göz önünde bulunduran AİHM, başvurana AİHM önünde yaptığı masraflar için 2,000 Euro ödenmesinin uygun olduğu kanaatindedir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM, OYBİRLİĞİ İLE

1. Başvurunun kabuledilebilir *olduğuna*;
2. AİHS'nin 3. maddesinin esas ve usul açısından ihlal *edildiğine*;

3. AİHS'nin 13. maddesinin ihlal *edildiğine*;

4. (a) AİHS'nin 44. maddesinin 2. paragrafı gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere Savunmacı Hükümet tarafından başvurana aşağıda kaydedilen meblağların *ödenmesine*;

(i) manevi tazminat olarak 10,000 EUR (on bin Euro) ve uygulanabilecek her tür vergi;

(ii) yargılama masraf ve giderleri için 2,000 EUR (iki bin Euro) ve uygulanabilecek her tür vergi;

(b) Yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona erdiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan marjinal kredi kolaylığı oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;

6. Adil tatmine ilişkin diğer taleplerin *reddedilmesine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış ve AİHM İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragrafları gereğince 21 Temmuz 2009 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.